

हिंस्त्र वन्यप्राण्यांमुळे शेतकरी / शेतमजूर यांचे
होणारे उपजिविका नुकसानीकरीता अर्थसहाय्य
निश्चित करण्यासाठी समिती गठीत करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्र.१२१८/प्र.क्र.४९०/फ-१
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक :- ०८ फेब्रुवारी, २०१९

वाचा:-

प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे पत्र क्र.कक्ष-
२३(४)/प्र.क्र.७७(२०१८- १९)/३६५१ दिनांक १६.०१.२०१९.

प्रस्तावना :-

वनक्षेत्रालगत असलेल्या शेतीमध्ये हिंस्त्र वन्यप्राणी प्रवेश केल्यामुळे, स्थानीक शेतकरी व शेतमजूर भयभीत होऊन शेतामध्ये कामास न गेल्यामुळे, त्यांच्या उपजिविकेवर परिणाम पडून त्यांचे आर्थिक नुकसान होत असते. हिंस्त्र वन्यप्राणी शेतीत शिरल्यामुळे त्यांच्या उपजिविकेवर होणा-या नुकसानीकरीता त्यांना आर्थिक सहाय्य देण्याची बाब प्रचलित शासन निर्णयात समाविष्ट नाही. हिंस्त्र वन्यप्राण्यांमुळे शेतकरी/शेतमजूर यांचे होणारे उपजिविका नुकसानीकरीता अर्थसहाय्य निश्चित करण्याच्या अनुषंगाने अभ्यास करून निर्णय घेण्याकरिता वरीष्ठ वन अधिकारी, विधी तज्ज्ञ व अशासकीय सदस्यांचा समावेश असलेली एक समिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचारीधीन होती.

शासन निर्णय :-

हिंस्त्र वन्यप्राण्यामुळे शेतकरी / शेतमजूर यांचे होणारे उपजिविका नुकसानीकरीता अर्थसहाय्य निश्चित करण्यासाठी खालीलप्रमाणे एक अभ्यास समिती गठीत करण्यात येत आहे :-

१	अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) पूर्व, नागपूर.	अध्यक्ष
२	श्री. विनोद तिवारी, सदस्य (विधी), महाराष्ट्र पाणी नियामक पुनर्वसन प्राधिकरण, मुंबई.	सदस्य
३	श्री. तसनीम अहमद , सेवानिवृत्त प्रधान मुख्य वनसंरक्षक.	सदस्य
४.	श्री. संजीव गौड, अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व केंद्रस्थ अधिकारी, नागपूर	सदस्य
५	श्री. आर.के. वानखेडे, वनसंरक्षक (वन्यजीव), पुणे.	सदस्य
६	श्री. गर्जेन्द्र नरवणे, उपवनसंरक्षक, अमरावती वन विभाग, अमरावती .	सदस्य
७	श्री. फिरदोस मिर्जा, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ नागपूर.	सदस्य
८	श्री. सुहास तुळजापुरकर, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ नागपूर व औरंगाबाद.	सदस्य
९	श्रीमती मुग्धा चांदुरकर, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ नागपूर.	सदस्य
१०	श्री. इम्तीयाज खैर्दी, अभियोक्ता, सोलापूर.	सदस्य

११	श्री. नितेश विश्वनाथ भुतेकर, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई.	सदस्य
१२	श्री. मोहन किसन जाधव(पो. शिवनी, ता.घाटंजी, जि. यवतमाळ).	सदस्य
१३	श्री. रविकिरण गोवेकर, मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व्याघ्र प्रकल्प, नागपूर .	सदस्य सचिव

२. वरील समितीची कार्यकक्षा खालीलप्रमाणे राहिल:-

- वाघ, बिबट आणि अस्वल या वन्यप्राण्यांचा शेतात / शेताजवळ वावरामुळे, शेतकरी / शेतमजूर यांचा शेतात कामे न केल्यामुळे, शेती उत्पन्नाचा / मजुरीचा झालेल्या नुकसानीचा अभ्यास करणे.
- नुकसानीची ओळख पटविण्याकरिता, नुकसानीचे मुल्यांकन करण्यासाठी व नुकसान भरपाई देण्यासाठी, अटी व शर्ती निश्चित करणे.
- वन्यप्राण्यांपासून झालेल्या पिकांच्या नुकसानीचे मुल्यांकन करण्याकरिता इतर राज्याद्वारे विकसित केलेल्या विविध पद्धतींचा अभ्यास करणे आणि महाराष्ट्रातील पिकांच्या नुकसानीचे मुल्यांकन करण्याकरिता योग्य पद्धत सूचित करणे.
- वन्यप्राण्यांपासून होणा-या नुकसानीसाठी विमा संरक्षण योजना कार्यान्वीत करण्याच्या अनुषंगाने अभ्यास करणे.

३. समितीने इतर राज्यांमध्ये अशा प्रकारचा नियम / तरतूद अस्तित्वात असल्यास त्याबाबतचा अभ्यास करावा. समितीने त्यांचा स्वयंस्पष्ट अहवाल शासनास ३ महिन्यांच्या कालावधीत सादर करावा.

४. सदर अशासकीय सदस्य यांना रुपये ८९००/- व त्याहून अधिक ग्रेड वेतन असणा-या शासकीय कर्मचा-यांच्या दराने प्रवासभता व दैनिक भत्ता अनुज्ञेय असेल. मात्र त्यांना विमान प्रवास आणि रेल्वेच्या वातानुकुलीत प्रथम वर्गाचा प्रवास अनुज्ञेय असणार नाही.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१९०२०८१११६५१५६१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सुजय दोडल)

सह सचिव (वने)

महसूल व वनविभाग

प्रति,

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
२. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) पूर्व, नागपूर
४. श्री. विनोद तिवारी, सदस्य (विधी), महाराष्ट्र पाणी नियामक पुनर्वसन प्राधिकरण, मुंबई.

५. श्री. तसनीम अहमद , सेवानिवृत्त प्रधान मुख्य वनसंरक्षक.
६. श्री. संजीव गौड, अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व केंद्रस्थ अधिकारी, नागपूर.
७. श्री. आर.के. वानखेडे, वनसंरक्षक (वन्यजीव), पुणे.
८. श्री. गजेंद्र नरवणे, उपवनसंरक्षक, अमरावती वन विभाग, अमरावती .
९. श्री. फिरदोस मिर्जा, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ नागपूर.
१०. श्री. सुहास तुळजापुरकर, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ नागपूर व औरंगाबाद.
११. श्रीमती मुग्धा चांदुरकर, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई, खंडपीठ नागपूर.
१२. श्री. इम्तीयाज खैर्दी, अभियोक्ता, सोलापूर.
१३. श्री. नितेश विश्वनाथ भुतेकर, अभियोक्ता, मा. उच्च न्यायालय मुंबई.
१४. श्री. मोहन किसन जाधव (पो. शिवनी, ता.घाटंजी, जि. यवतमाळ).
१५. श्री. रविकिरण गोवेकर, मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व्याघ्र प्रकल्प, नागपूर .
१६. फ-१/२ ,ब कार्यासन (निवडनस्ती), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.

*****